

SUSAN
SONTAG
YANARDAĞ
SEVDALISI

ÇEVİRİ: MEHMET H. DOĞAN

ROMAN

3. BASKI

♥ can
modern

SUSAN SONTAG
YANARDAĞ
SEVDALISI

Can Modern

Yanardağ Sevdalısı, Susan Sontag

İngilizce aslından çeviren: Mehmet H. Doğan

The Volcano Lover

© 1992, Susan Sontag

© 2000, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2000

3. basım: Şubat 2025, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek, M. Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İç baskı ve cilt: MY Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şti.

Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Sokak. No:8 Kat:2

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 47939

ISBN 978-975-07-6482-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

SUSAN SONTAG
YANARDAĞ
SEVDALISI

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Mehmet H. Doğan

Susan Sontag'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ben, Vesaire, 1988

Amerika'da, 2015

Metafor Olarak Hastalık - AIDS ve Metaforları, 2015

Böyle Yaşıyoruz Artık, 2020

Fotoğraf Üzerine, 2023

Başkalarının Acısına Bakmak, 2023

Yoruma Karşı, 2023

Ölüm Tüneli, 2024

İyiliksever, 2024

SUSAN SONTAG, 1933'te New York'ta doğdu. Çocukluğu Tucson, Arizona ve Los Angeles'ta geçti. On beş yaşındayken California Üniversitesi'ne girdi. Bir yıl sonra Chicago Üniversitesi'ne geçiş yaptı ve 1951'de mezun oldu. Çalışmalarını Harvard Üniversitesi'nde sürdürdü ve felsefe doktorası yaptı. 1957-1958 yıllarında Paris Üniversitesi'nde çalıştı. Daha sonra Amerika'ya dönerek New York Koleji'nde felsefe dersleri verdi ve Columbia Üniversitesi'nde öğretmenlik yaptı. 60'lı yıllar boyunca *The New York Review of Books*, *Commentary* ve *Partisan Review*'da birçok denemesi yayımlandı. Film senaryoları yazan ve yönetmenlik de yapan Susan Sontag'ın denemeleri arasında *Sanatçı: Örnek bir Çilekeş*, *Fotoğraf Üzerine* ve *Başkalarının Acısına Bakmak* sayılabilir. *Yanardağ Sevdalısı*, *Amerika'da*, *Rüyaların Esiri* ve *Ölüm Tüneli* adlı romanları dışında *Ben*, *Vesaire* adlı bir de öykü kitabı vardır. Sontag 2004'te New York'ta kanserden öldü.

MEHMET H. DOĞAN, 1931'de Adana'da doğdu. 1974'te *Tekrarın Tekrarı* adlı yapıtıyla TDK Ödülü'nü aldı. Denemelerini *Birikime Dayanmak*, *Çağının Tanığı Olmak*, *Yazıdan Bakmak*, *Şiir ve Eleştiri* adlı kitaplarda topladı. 1993-2004 arasında şiir yıllıkları yayımladı. 2001'de de *Yüzyılın Türk Şiiri Antolojisi*'ni hazırladı. Thomas de Quincey, J.G. Frazer, Franz Kafka, Joseph Conrad, George Thomson, Christopher Caudwell, George Lukacs, Malcolm Bradbury, Carson McCullers, Susan Sontag, Umberto Eco, Fredric Jameson, Raymond Radiguet, Amy Tan, Jeremy Reed, Colm Tóibín gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandıran Doğan, 2008'de İzmir'de vefat etti.

Sevgili oğul, can yoldaşı

DAVID'e...

DORABELLA (*seyirciye*): *Nel petto un Vesuvio
d'avere mi par.*¹

Così fan tutte, II. Perde

1. (İt.) Yüregimde bir Vezüv var. (Y.N.)

Perde

Bir bitpazarının girişı. Ücretsiz. Giriş bedava. Aylak bir kalabalık. Kurnazca dolananlar, neşeyle çene çalanlar. Neden içeri giresin ki? Ne görmeyi umuyorsun? Ben, görüyorum. Dünyada olanları inceliyorum. Geriye ne kaldığını. Neyin atıldığını. Neyin artık sevilmediğini. Nelerden vazgeçilmek zorunda kalındığını. Birilerinin, başka birisinin ilgisini çekebileceğini sandığı şeylerin neler olduğunu. Oysa bunlar çöp. Oradaysalar, elenerek gelmişlerdir. Aralarında değerli şeyler de olabilir. Tam olarak değerli olmasa da. Benim isteyebileceğim bir şey. Kurtarmak istediğim. Bana seslenen bir şey. Arzularıma. Seslenen, söz eden of!

Neden içeri giresin? O kadar boş zamanın var mı? Bakınacaksın. Dalıp gideceksin. Zaman uçup gidecek. Zamanının olduğunu sanıyorsun. Sandığından daha çok zaman alır. Sonra geç kalırsın. Kendine kızarsın. Kalmak istersin. Aklın çelir. Beğenmezsin. Her şey kir pas içindir. Kimi kırık, kimi özensizce yapıştırılmış, kimi öyle parça parça. Bana bilmem gerekmeyen arzulardan, hayallerden söz edecekler. Gerekmek mi? Yok canım, bunların hiçbirine gereksinim duymuyorum. Kimini gözlerimle okşayacağım. Kimini elime alıp okşamam gerekecek. Satıcısı da işini bilen bakışlarla beni gözetleyecek. Bir hırsız değilim ben. Büyük olasılıkla alıcı da değilim.

Neden içeri gireyim? Yalnızca oynamak için. Kabul edilme oyunu. Ne olduğunu, kaç para olduğunu, kaç para olması gerektiğini ve kaç paraya alınabileceğini bilme oyunu. Belki de bir şey teklif etmek, pazarlık etmek, satın almak için değil. Yalnızca bakmak, yalnızca dolaşmak için. Neşem yerinde. Kafam rahat.

Neden gireyim? Bunun gibi bir sürü yer var: tarla, şehir meydanı, üstü tenteli bir sokak, silah deposu, park yeri, iskele. Şimdi burada olsa da, herhangi bir yerde de olabilir. Burası her yerle doludur. Ancak ben buradan gireceğim. Blucinim, ipek bluzum ve tenis ayakkabılarımla: 1992 ilkbaharında, Manhattan'da rastlantısal olarak yaşayacağım kötü bir deneyim olabilir. Şuradaki adamda film yıldızlarının kartları, oradaki kadının tepsisinde Navajo yüzükler, buradakinin askısında İkinci Dünya Savaşı pilot ceketleri, oradakininde bıçaklar. Birinin model arabaları, ötekinin kristal tabakları, şunun bambu iskemleleri, bunun silindir şapkaları, berikinin Roma sikkeleri ve orada... Harika bir parça, bir hazine. Olabilirdi, görebilir, isteyebilirdim. Birisine hediye etmek için satın alabilirdim. Hiç değilse var olduğunu, buraya düştüğünü öğrenmiş olurum.

Neden gireyim? Şimdiden yeterince şey var mı? Burada olmadığını öğrenebilirdim. O her neyse, çoğu kez ne olduğunu bilemiyorum zaten, tezgâha geri bırakabilirdim. Arzularıma kapılırdım. Kendime, duymak istediklerimi söylerim.

Evet, yeterince şey var.

Giriyorum içeri.

* * *

Bir tablo müzayedesinin bitimi. Londra, 1772 güzü. Tablo bel vermiş altın varaklı çerçevesi içinde, kocaman

odanın ön tarafına yakın duvara yaslanmış duruyor: Correggio'nun olduğu sanılan, sahibinin büyük umutlar bağladığı *Cupido'un Oklarını Alan Venüs* – satılmamış. Correggio'nun olduğu sanılıyor ama doğru değil. Oda yavaş yavaş boşalıyor. Kırk iki yaşında, uzun boylu, yüz hatları keskin bir adam (o zaman için uzun boylu sayılırdı) ağır ağır ilerliyor, yarı yaşında, akrabası gibi duran bir adam saygılı bir mesafeyi koruyarak onun peşinden gidiyor. Her ikisi de zayıf, soluk tenli, yüzlerinde soyluluk ifadesi var.

Benim Venüs, diyor yaşlısı. Satılacağından emindim. Çok ilgi çekmişti.

Ama ne yazık ki, diye düşüncesini belirtiyor genci.

Anlamak zor, diye düşünceye dalıyor yaşlısı, farklılığı böylesine ortadayken. Gerçekten şaşkın. Genci, duruma uygun bir kaş çatışıyla dinliyor.

Ondan ayrılmak üzüyordu beni, belki de satılmadığına sevinmeliyim bile, diye sürdürdü yaşlısı. Ama satmak zorundayım, hem istediğim fiyatın çok yüksek olduğunu da sanmıyorum.

Gözünü Venüs'ünden ayıramıyordu. Tablonun niçin satılmadığına (ya da alacaklıları uzakta tutmanın zorluğuna) değil de, satma kararını nasıl verdiğine değinerek, en zoru, diye sürdürdü konuşmasını yaşlı olanı, çok seviyordum onu, dedi. Sonra satmak zorunda olduğumu anladım ve ondan vazgeçmeye alıştırdım kendimi; şimdise, degeceğine inandığım fiyatı kimse vermediğine göre o hâlâ benim, eskisi kadar sevmem gerekir onu ama hayır, bahse girerim ki sevmeyeceğim. Satmak üzere sevgimi ondan çekmişken eskisi gibi sevmem onu, ama satamazsam, yeniden sevmek isterim. Bu talihsizliğin ondaki tüm güzellikleri mahvettiğini söylemem zalimlik olur.

Ne yapmalı? Ne kadar sevsem onu, diye düşünüyordu. Nasıl severim onu şimdi?

Bana kalırsa, efendim, dedi genç olanı, tek sorun onun nerede tutulacağı. Mutlaka bir alıcısı çıkar. Sizin bilmediğiniz koleksiyoncu tanıdıklarına sizin adınıza başvur-mama izin verir misiniz? Siz gittikten sonra bu nazik so-ruşturmayı yürütmek mutlu edecektir beni.

Evet, gitme zamanı geldi, dedi yaşlı olanı.

Çıktılar.

* * *

Bir yanardağın ağzı bu. Evet, ağzı ve lavdan dili. Bir beden, korkunç bir canlı beden, hem erkek hem dişi. Ku-suyor, fişkirtiyor. Aynı zamanda bir iç, bir boşluk. Canlı bir şey, ölebilen. Ara sıra kıpırdanan durağan bir şey. Ki-mi zaman var, kimi zaman yok. Sürekli bir tehdit. Önce-den bilinebilir, ama genellikle bilinmiyor. Kaprisli, ele avu-ca sığmaz, kötü kokulu. İlkel derken kastedilen bu mu-dur? Nevado del Ruiz, St. Helens, La Soufrière, Pelée, Karakatau, Tambora. Uyanan uyuşuk dev. Dikkatini size yöneltten hantal dev. King Kong. Kusan, sonra yeniden uykuya dalan afet.

Ben mi? Ben bir şey yapmadım. Yalnızca bir rastlan-tıydı orada bulunmam, günlük işlerimle boğuşup duru-yordum. Başka nerede yaşayayım, burada doğmuşum ben, diye feryat ediyor esmer köylü. Herkes bir yerde yaşamak zorunda.

Kuşkusuz, büyük bir havai fişek gösterisi sayabiliriz onu. Sorun, algılanışında. Yeterince uzun bir gösteri. Yal-nızca uzaktan hayranlık uyandırması için yapılan büyü-ler vardır, diyor Dr. Johnson; hiçbir gösteri bir alevden daha soylu değildir. Güvenli bir uzaklıktaysan, ondan daha güzel gösteri yoktur, heyecan vericidir, bir o kadar da öğretici. Sir ...'nın villasında yenen hafif bir yemekten

sonra olup biteni seyretmek için dürbünlerle donatılmış terasa  ıkıyoruz. Beyaz dumandan bir sorgu , çoğu kez uzak bir timpani g mb rt s ne benzetilen bir gürültü: uvert r. Daha sonra o dev gösteri başlıyor, sorgu  kızarıyor, kabarıyor, yükseliyor, stratosferin ağırlığı altında dümdüz olana dek y kse e, giderek daha y kse e tırmanan bir k l ağacı (şansımız varsa, portakal renginin ve kırmızısının yokuş aşağı yuvarlanışını göreceğiz) – bunun saatlerce, günlerce sürmesi. Sonra, calando, yatışıyor. Ama bitene dek, korkudan y re i ağzına geliyor insanın. Bu gürültü, insanın ağzını açık bırakan bu gürültü, asla hayal edemeyece iniz, anlayamayaca ınız bir şey. Artık daha fazla ses çıkaramaz derken, hep artan, yükselen, sürekli sepeleyen dev bir gök gürültüsü; kemiklerinizdeki iliği boşaltan ve ruhunuzu sarsan, bütün gökyüzünü kaplayan, kulakları tıkayan gümbür gümbür bir    rme. Kendilerini seyirci diye adlandıranlar bile, daha önce asla tanımamış olduğunuz bir tiksinti ve dehşet saldırısından kurtulamazlar. Da ın eteğinde bir köyde –orada bulunmak y rekliili ini gösterebilirdik– uzaktan azgın bir sel gibi görünen şey, siyah ve kırmızı, yapışkan, sulu bir çamur tarlasının sürünerek ağır ağır akışıdır; bir an için sakın duran, sonra tüyleri diken diken eden bir emilişle çekilerek kabaran  n kısma doğru ite kaka devrilen, evlerin, otomobillerin, at arabalarının parçalarını birer birer iten, içine çeken, yutan, çözen duvarlar. Amansız olan bu işte.

Dikkatli olun. A zınızı bir bez parçasıyla  rt n. E ilin! Zamanını hiç şaşırmadan, uysallıkla canlanan bir yarıarda a gece tırmanmak, büyük bir keşif gezisidir. Koni in kenarına bin bir zahmetle tırmandıktan sonra, krate in duda ında (evet, duda ında) durup en i te yanan çekirdeğin fokurdamasını bekleyerek aşa ısını gözlüyoruz. Her on iki dakikada bir yapıyor bunu. Fazla yaklaşmayın! Başlıyor.  a ıldadı ını duyuyoruz bir bas sesin,

gri renkli cürufun kabuğu kızarmaya başlıyor. Dev, soluk vermek üzeredir. Boğucu kükürt kokusu dayanılmaz, neredeyse. Lav kabarıyor ama dışarı taşmıyor. Ateş gibi kayalar, küller yükseliyor ama fazla değil. Tehlike, fazla tehlikeli değilse, büyülüyor insanı.

Napoli 19 Mart 1944, öğleden sonra, saat dört. Villada büyük sarkaçlı İngiliz saatinin kolları bir başka ölümcül saatte durmuş. Yine mi? Ne zamandır sakindi.

Yanardağ ölebilir de. Tıpkı kendisini simgeleyen ihtiras gibi. Uzmanlar yatışmakta olan bir yanardağın ne zaman durulacağını aşağı yukarı söyleyebiliyorlar artık. Yine de uzun süredir hareketsiz duran bir yanardağın ölmüş olduğunu söylemeye çekinirler. En son 1790'da püsküren Haleakala resmen hâlâ uyuyanlar sınıfında. Uykuda olduğu için mi sakın? Yoksa ölmüş olduğu için mi? Ölmüş sayılır, ne var ki ölmemiş. O ateş ırmağı, yolu üzerindeki her şeyi yakıp yok ettikten sonra, kara taştan bir ırmağa dönüşecek. Orada ağaçlar bir daha büyüye-meyecek, asla. Dağ kendi şiddetinin mezarı olur: Yanardağın meydana getirdiği ören, kendi kendisini içine alır. Vezüv'ün her püskürüşünde zirveden bir parça daha kopar. Biçimi bozulur, küçülür, çıplaklaşır.

Pompei bir kül yağmurunun, Herculaneum saatte otuz mil hızla yokuş aşağı koşan bir çamur tabakasının altına gömüldü. Ama lav, herkes yolundan kaçsın diye bir caddeyi yavaş yavaş yutar, saatte birkaç metre. Eşyalarını, bazılarını kurtaracak zamanımız vardır. Üzerinde kutsal tasvirlerin bulunduğu sunağı mı? Yenmemiş bir tavuk parçasını mı? Çocukların oyuncaklarını mı? Yeni tuniğimi mi? El yapımı ne varsa, onları mı? Bilgisayarı mı? Kap kacağı mı? Elyazılarını mı? İneği mi? Yeniden başlamak için ihtiyaç duyduğumuz tek şey, yaşamımızdır.

Tehlikede olduğumuza inanmıyorum. Bu iş böyle olur. Bakın.

Gidiyor musunuz? Ben kalıyorum. Yeter ki ulaşmasın... oraya.

Oldu. Bitti.

Kaçtılar. Acı taşlaşınca ya kadar yas tuttular; sonra geri döndüler. Yok olmanın mükemmelliğinden korkmuşlardı; altında kendi dünyalarının gömülü olduğu düzleşmiş toprağa gözlerini dikip baktılar. Ayaklarının altındaki hâlâ sıcak kül artık yakmıyordu tabanlarını. Giderek soğuyordu. İkircimler buharlaşıyordu. Spartacus'ün ve ona katılan binlerce kölenin, arkalarından kovalayan lejyonlardan gizlenmeye çalıştığı, asmalarla kaplanmış, ormanlarla örtülü, mis kokulu dağlarının bir yanardağ olduğunun ilk kez ortaya çıktığı, MS 79'un üzerinden çok zaman geçmemişti. Kurtulmuş olanların çoğu yeniden inşa etmeye, yeniden yaşamaya başladılar; orada. Dağlarının tepesinde şimdi çirkin bir çukur vardı. Ormanlar yanıp kül olmuştu. Ama onlar da büyüyecekti, yeniden.

Bir afet görünümü. Olan olmuştu. Kim beklerdi ki böyle bir şeyi? Asla, asla! Hiç kimse. Olanların en kötüsüydü bu. Demek ki tekti. Yani yinelenemez. Bunu böyle kabul edelim. Şom ağızlı olmayalım.

Öteki görüş. Şimdilik tek: Bir zamanlar olan şey yine olabilir. Göreceksiniz. Bekleyin. Emin olmak için uzun süre beklemek zorunda kalabilirsiniz.

Geri geleceğiz. Geri geleceğiz.

Yanardağ Sevdalısı, 18. yüzyılda geçen bir aşk öyküsü. İngiliz soylusu Sir William Hamilton ile eşi Lady Emma Hamilton'ın gerçek yaşamöykülerinden esinlenilerek yazılan bu romanın ana izleği Lady Hamilton'ın, dönemin ünlü kahramanı Amiral Lord Nelson'la yaşadığı ve büyük skandala yol açan aşk. Susan Sontag'ın yirmi yıllık aradan, uzun araştırmalardan sonra yazdığı *Yanardağ Sevdalısı* cinsellik, tutku ve politikanın öne çıktığı bir yapıt; ama her şeyden önce de bir aşk romanı. İngiltere'nin Sicilya büyükelçisi olan Lord Hamilton, karısının ölümünden sonra ülkesine döner ve çocuğu yaşındaki genç Emma'yla evlenir. Lord Hamilton, bir yandan koleksiyonunu zenginleştirip bir yandan da Vezüv Yanardağı'nı keşfe çıkarken karısı Emma, Napoli kraliçesinin sırdaşı olmayı başarır.

Susan Sontag'ın ördüğü tarihsel doku içinde ustalıkla kullandığı dili ve bir dönem Avrupa'sını çeşitli yönleriyle ele alan kurgusu, ortaya çarpıcı bir roman çıkarıyor. Çağdaş Amerikan edebiyatının en seçkin eserlerinden biri.

#amerikanedebiyatı #kolektifbilinç #rüya #gerçeklik #vicdan #suç #newyork

